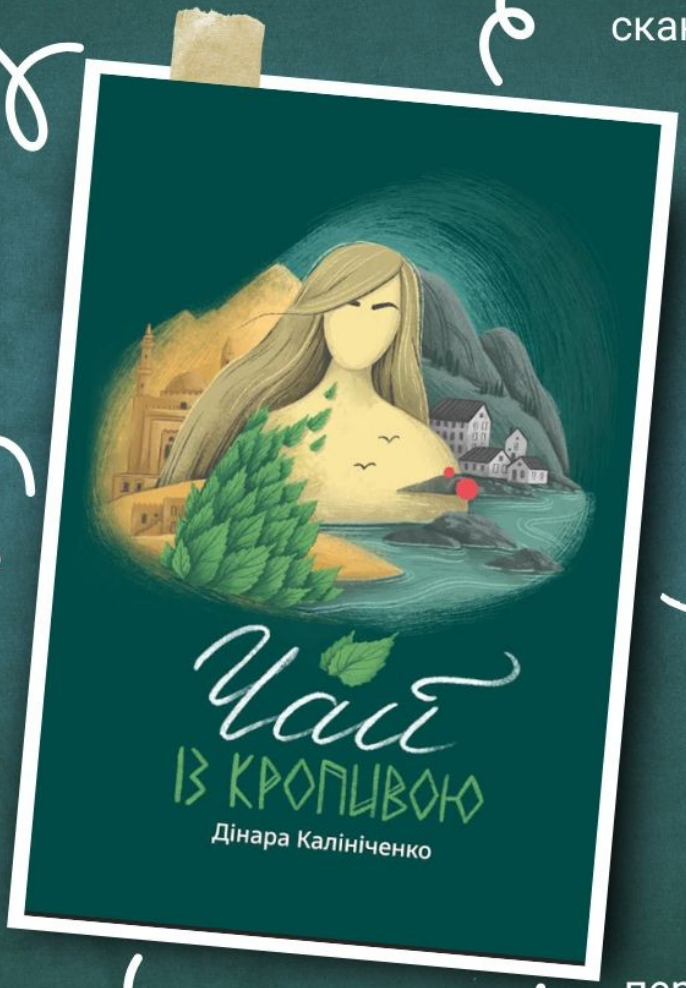
дорослішання

дрібка скандинавської магії

ментальне здоров’я

сплав двох культур

дружба і сестринство

втрата та переосмислення себе

Чай із кропивою

Дінара Калініченко

Застереження від авторки:

У цій книзі порушуються важливі, але непрості теми, такі як ментальне здоров’я, депресія, емоційні кризи та самопошкодження. Вони, на жаль, є частиною життя багатьох підлітків, і я вважаю важливим говорити про це — обережно, але чесно. Прошу своїх майбутніх читачів: читайте цю книгу з відкритістю до діалогу.

Якщо ви — підліток, який переживає щось подібне, або батьки підлітка, будь ласка, зверніться по допомогу — до психолога, шкільного фахівця чи на спеціальну лінію підтримки. Поговорити з кимось — це сміливо і правильно.

Ви не самі.

Розділ Перший

Небо було чорнильно-синім, чистим, ані хмаринки. Сузір'я, немов гірлянди, миготіли й підморгували мені. Я лежала горілиць на асфальті біля чорного входу до крамнички, дві хвилини чи дві години, не знаю. Опритомніла від того, що на мене застрибнула кішка. Вона була важка, маленькі лапки болісно вдавилися мені в живіт. Кішка прийшла в компанії двох псів, дуже знайомих. Я знаю цю породу, я знаю цю парочку. Я силилася згадати їхні імена, а пси тим часом взялися обнюхувати мої руки, вилизувати обличчя вологими язиками. «Досить, досить», — подумки казала я їм. Так хотілося відмахнутися від них, що я спромоглася підняти знекровлену, неймовірно важку праву руку й затулити обличчя. Псів те задовольнило, вони відступили. А от кішка все так же спокійно давила мені живіт і чекала, що буде далі. Ось я намагаюся дістати свій смартфон. Десь він тут має бути, у заплічнику, який валяється поруч, на асфальті, вогкому від крові і від сліз. Номер тітки Іви на швидкому наборі. Кволі пальці тремтіли, як листя осики на вітру, й от майже через дві з половиною сотні років я змогла знайти той клятий смартфон, розблокувати екран і тицьнути в потрібну цятку на екрані. На мене обрушився тітчин голос, сильний, гучний, рідний.

— Свята Гель, де ти, дитино? Я дзвонила тобі, і дзвонила, ти чому не відповідаєш? Маро? Маро?! Що трапилося? Де ти?

— Тітонько, допоможи мені, — прошепотіла я в слухавку. Чи я сказала те подумки?

Мені марилося, як та кішка почала місити лапками мій живіт, наче тісто. Пси вляглися по обидва боки від мене, гріли мене волохатими

боками і з пошаною спостерігали за її працею. Кішка муркотіла й нявкала, тихі звуки пробивалися до моєї свідомості крізь темряву. Я люблю котів. Завжди любила. Ми із сестрою народилися в сім'ї, де в нас не було шансів не любити котів: мати була норвежка, батько — єгиптянин. Ми довго просили батька дозволити нам завести вдома кішку. І хоч він ставився до цих пухнастих створінь із неймовірною симпатією (як і всі мусульмани, бо ж кіт був улюбленцем самого пророка Мухаммеда), але завести власного він нам так і не дозволив. Мовляв, і так маю достатньо клопоту, аби ще й кота доглядати. Я скиглила й канючила, типова молодша сестра. Саліма швидко здалася. Вона добре розуміла, що таке відповідальність за чуже життя, бо ми рано залишилися без матері. Мені було шість, Салімі нещодавно виповнилося десять. Сестра швидко подорослішала, бо так воно й буває, коли сім'я залишається без матері, правда? Їй довелося взяти на себе частину клопотів, бо батько не завжди справлявся. Він горював, багато працював і часто молився.

Я виразно пам'ятаю перші тижні після маминої смерті. Тоді наш будинок перетворився на людський вулик. Сім'я зі сторони батька, велика, галаслива, емоційна, жила далеко, в Александрії, друге за величиною місто Єгипту, тож не всі змогли приїхати до нас, але й тих, що приїхали, було немало. Усі вони, і чоловіки в довгих бавовняних сорочках, і жінки в чорних сукнях-абайях, були з нами цілодобово: готували домашній пілав і халву, плакали й голосили, обіймали нас із сестрою, гладили по голові, тихенько шепотіли: «Дівчатка, донечки, усе буде добре. Ох, яке ж горе, квіточки наші, але ж не плачте, душу вашої матусі Аллах прийняв у найкращому зі світів».

Мамина родина була набагато меншою і по-скандинавськи стриманою у висловлюванні своїх почуттів. Більшість із них приїхали лише на похорон, попрощатися із мамою. Затрималися лише тітка Іва, мамина старша сестра, та її чоловік Фелікс.

Після того, як ритуали було завершено й рідня роз'їхалася, тітка Іва регулярно навідувалася до нас. Вона доклала чимало зусиль, щоб допомогти нам налагодити повсякденне життя. Прибирала, учила нас із сестрою користуватися пральною машинкою і праскою, готувати просту їжу. Я вередувала і відмовлялася брати в тому участь. Переважно я була на самоті, ховалася від зовнішнього світу і плакала, бо хотіла до мами. Саліма ж була слухняною і старанною, уважно прислухалася до всіх порад.

Коли тітка Іва поїхала, ми із сестрою і батьком мали налаштовувати життя втрьох. Згодом, день за днем, нова рутина вичавила із життя стару. Сестра тихо, самостійно вирішила, що тепер домашні, «жіночі» обов'язки природно мають лягти на її худенькі плечі. Саліма плела мені коси, прала і прасувала наш одяг і намагалася прибирати в домі. Сестра старанно виконувала все те, чого навчилася в тітки Іви, та нічого доброго з того не вийшло. Коли Саліма неслухняними дитячими пальцями вчилася заплітати мені волосся, я смикалась і скиглила, що мені боляче. Навіть коли боляче не було зовсім. Через її невміле прасування майже весь мій одяг був попалений. Мене це обурювало, я кричала, як скажена, бо мені було шкода своїх гарненьких кофтинок і суконь, і мені було соромно ходити в них до школи. Ті попалені одежинки, а також опіки від праски на пальцях Саліми спричинили неабияке занепокоєння пильних шкільних учителів. Батька викликали до школи, додому до нас кілька разів навідувався працівник соціальної служби. Пішло чимало зусиль батька та тітоньки Іви на те, аби запевнити

відповідних людей, що ми із сестрою в безпеці, не є жертвами домашнього насильства. Тож батько найняв помічницю, яка в перші роки нашого осиротілого життя розв’язувала питання чистого одягу й чистоти оселі.

Їжу помічниця нам не готувала, батько намагався з тим упоратися сам: готував щось просте чи замовляв готове. І тут сестра вже не захотіла залишатися осторонь, гадаю, любов до приготування їжі передалася їй від жінок сімейства Сеіф, тож вона завзято взялася за кулінарні спроби, перші з яких були неймовірно невдалими. Але втомлений батько не сперечався. Він приносив гроші, клав їх у дерев’яну скриньку в шафі у вітальні, і Саліма навідувалася до тієї скриньки, щоб купувати продукти та готувати. Я пам’ятаю, що найгірше з того, що готувала Саліма, були сніданки. Вони довго були несмачні й одноманітні: підгорілі тости й пересолена яєчня. Саліма старалася дуже сильно, але я була невтішною та недоброю. Жорстока дитина із раною в душі, молодша й розбещена, тож я не могла, а потім і не хотіла думати про те, що я не єдина в цьому будинку переживаю втрату. І що яєчня пересолена від сестриних сліз.

День у день, кілька місяців поспіль, Саліма готувала один і той самий сніданок. Врешті-решт, я просто перестала його їсти. Вона ображалася, а я йшла до школи голодна і зла. На перших уроках мій шлунок болісно стискався та видавав бридкі звуки. Моє обличчя палало, і я намагалася приховати ті звуки, вдаючи, що кашляю, чи починала надмірно гучно шурхотіти сторінками. Ті жалюгідні маленькі вистави не допомагали, і тому, коли під час обідньої перерви наш клас шикувався перед дверима їдальні, учителька завжди дозволяла мені заходити за порцією обіду однією з перших.

Через роки, коли я це згадувала, замість вдячності, мене переповнювали злість та огида. Злість до вчительки, яка своїм добрим ставленням робила з мене ще більшу жертву. Огида до самої себе за ту слабкість. За те, що дозволяла собі радісно бігти до їдальні, не приховувати власного голоду, і хапатися за тацю так, неначе це останній у моєму житті обід.

Усі чотири класи молодшої школи отримували однакові обіди, які оплачувалися з коштів міської ради. А от у перші роки середньої школи, у п'ятому та шостому класах, цей привілей мали лише певні категорій дітей, до яких входили й ми з Салімою, бо ми були напівсиротами. Ось так я зрозуміла, що є два шкільні обіди — один, який оплачувала муніципальна влада, та інший, який діти могли купувати собі самі на ті гроші, які давали їм батьки. Також були школярі, які приносили обіди з дому, дбайливо приготовлені їм мамами. Ще одна недоступна мені опція.

На початку кожного місяця вчителька видавала «особливим» дітям жовті жетончики, один на кожен навчальний день. Перед тим, як працівниця шкільної їдальні наповнювала тацю тарілками з обідом, треба було їй той жетончик віддати. Вона недбалим рухом кидала жетони в коробку, яка стояла поруч із нею, і вони накопичувалися там, схожі на купку пластикових монет. Після того вона брала з окремого стоса такі ж жовті, як жетон, таці, і накладала на них стандартний, «безкоштовний» обід. Обмін несправжніх грошей на не оплачуваний тобою обід. Діти, які оплачували свої страви самостійно, отримували сині таці, тож, коли я проходила повз продавчинь, вони ніколи мене не зупиняли й не питали про гроші, бо бачили, що я не маю нічого платити.

Перші місяці така система розподілу обідів мене ніяк не обходила. Я була занадто зайнята тим, що теревенила із друзями, найліпшими

з яких були Янніке та Інґвар. Завжди було щось цікаве, що ми мали обговорити. Нова серія улюбленого мультсеріалу або ж яскравий зелений лак на нігтях учительки цікавили мене більше, аніж ті сині та жовті таці. Але це змінилося після першої навчальної чверті в п’ятому класі. Осінь минула, як зазвичай, а от після осінніх канікул ця «обідня» ексклюзивність стала мене бісити. Дратувала вчителька, яка ставила дітей із жовтими жетонами вперед, щоб вони першими заходили до їдальні. Дратували однокласники, які зовсім не переймалися цією доброчинною дискримінацією. Дратували продавчині в їдальні, які ніколи не питали, чого я хочу сьогодні. І дратували друзі, які бачили ту ситуацію, але ніколи не надавали тому особливого значення. Вони були добрими друзями і частенько пропонували пригостити мене чимось . Спочатку я радо тим користувалася, до того моменту, як мала розмову із батьком, який заборонив мені брати щось від них. Тільки на свята, коли ми всі обмінювалися смаколиками. Але у звичайні дні ні за що, вони мають сині таці, купують, що бажають, то їхня особиста справа. Я маю жовту тацю і їм те, що мені дають. Я раз чи два пожалілася сестрі, але та не мала сил мені допомогти. Саліма вже ходила в школу з обідом, який готувала собі сама, вона була підлітком, її мало займали мої дитячі проблеми.

Нічим таким особливим той «платний» обід не виділявся, але безкоштовний обід на моїй яскравій жовтій таці почав здаватися мені огидним. А той, які мої однокласники купували собі самостійно, мав у моїх очах надзвичайну цінність. Бо як ти щойно приходив до їдальні зі справжніми монетами або зім’ятими в кулачку купюрами, так перед тобою відкривався надзвичайний світ можливостей, обмежений лише вибором страв, які були в меню. І не те щоб вибір був великий, але ж він був, і те зводило мене з розуму. Щодня я

покладалася на ласку невідомих мені людей у справі вибору обіду, а щасливчики із кишеньковими самостійно обирали: замовити сік, чай чи содову, узяти рибу чи м’ясо, який їсти суп і чи їсти його взагалі. І десерти, звісно, десерти. «Утриманців» щодня чекали фрукти, і з погляду дорослої людини цінність яблука й помаранчі куди як вища за солодкі йогурти та кекси із шоколадом, але моє дитяче серце краялося від заздрощів.

Одного дня я збиралася до школи, натягувала на ноги кросівки. Саліма вже стояла на галявині, пританцьовуючи від нетерпіння, постійно мене підганяла, бо ми спізнювалися. Я поспішала, і, звісно, пальці плуталися в шнурках. Нарешті я затягнула петлю на правому кросівку, аж мій погляд вихопив на підлозі щось блискуче. То були кілька монет по одному та два євро. Я гадки не мала, де вони взялися, але швидко, інстинктивно загребла монети в руку та засунула в кишеню джинсів.

— Маро, скільки можна на тебе чекати?!

— Та біжу!

Я вискочила з дому і зачинила за собою двері. У першу секунду промайнула думка розповісти сестрі про свою знахідку, але я побачила її сердите обличчя і вирішила, що не зараз. Ми майже бігли до школи, сестра тягнула мене за руку, навіть спина її здавалася мені роздратованою, і в той момент я вирішила, що нічого їй не розкажу.

Я забігла до класу під дзеленчання дзвоника, плюхнулася за парту, важко дихаючи. Вчителька, наша добра пані Саліван, повела в мій бік бровою, але нічого не сказала. Упродовж першого уроку я ніяк не була годна зосередитися на тому, що вона розповідала. Я щось автоматично замальовувала та записувала, (...)